

Черевко Кирило Олександрович,

кандидат юридичних наук

(Харківський національний університет внутрішніх справ)

УДК 343.621

АБОРТ ЯК МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА ТА ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА В КОНТЕКСТІ СТАТТІ 134 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Досліджено норму про кримінальну відповідальність за незаконне проведення абортів в Україні. Розглянуто проблему абортів з точки зору моралі, етики, філософії. Зроблено висновки щодо неможливості повністю заборонити проведення абортів в Україні.

Ключові слова: аборт, морально-етична проблема абортів, незаконне проведення абортів, церква та аборт.

В Україні аборти офіційно легалізовані, передбачені чинним законодавством, зокрема, таким документом, як Основи законодавства України про охорону здоров'я, в статті 50 якого говориться, що аборт в Україні дозволений (за бажанням жінки) до 12 тижнів і (згідно з медичними чи соціальними показниками) від 12 до 22 тижнів вагітності. [8].

На відміну від кримінального законодавства більшості зарубіжних країн проблеми щодо захисту життя ще ненародженої дитини в кримінальному законодавстві України належним чином не вирішені. Чинним кримінальним кодексом передбачено лише одну статтю стосовно незаконного проведення абортів, в якій вище зазначені проблеми не розглядаються.

Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за два види абортів: проведення абортів особою, яка не має вищої медичної освіти (ч.1 ст.134 КК України). Суб'єктами цього злочину визнаються особи, які не мають вищої медичної освіти (медсестри, акушерки, фельдшери та інші особи, що мають середню медичну освіту), незалежно від того, де вони провели аборт, а також особи, які взагалі не мають ніякої медичної освіти та кваліфікований аборт (ч.2 ст.134 КК України). Незаконний аборт визнається кваліфікованим, якщо його проведення спричинило тривалій розлад здоров'я, безплідність чи внаслідок якого сталася смерть потерпілої.

Ставлення суспільства і держави до абортів змінювалось в різні періоди історичного розвитку в залежності від політичних

економічних і соціальних умов життя. Існує одне головне питання: **чи дозволяти проведення абортів, або його заборонити.** У цьому мабуть і полягає морально-етична та філософська проблема. Юристи, медики, представники громадських об'єднань по різному намагаються її вирішити. Існує безліч точок зору з цього приводу, а, як на наш погляд, ця проблема, на жаль, остаточно вирішена не буде.

Прихильники заборони абортів по різному обґрунтовують своє ствердження. Навіть, наводять підстави для заборони абортів в Україні на законодавчому рівні. Так, в Українському католицькому університеті відбулася прес-конференція, на якій представлено звернення до Президента України від учасників Всеукраїнської конференції «Аборт: заперечення права на життя». Саме в даному відкритому зверненні учасники зазначають підстави для заборони абортів в Україні на законодавчому рівні, розглядаючи їх з різних точок зору [2].

Складність даної проблеми обумовлена залученням в дискусію різних конфесій Християнської Церкви. Такою увагою до абортів традиційно відрізняється Римська Католицька Церква. Останнім часом до антиабортної руху приєдналася і Українська Православна Церква. Зусиллями Римської Католицької Церкви аборти в Польщі вже заборонені (вірніше, легально припустимі лише в деяких критичних ситуаціях – наприклад, у разі вагітності, що настала після зґвалтування). На ділі цей крок виявився надзвичайно ефективним, але тільки для стимулювання польської національної індустрії підпільних абортів і «абортного туризму» в сусідні країни з більш ліберальним законодавством щодо абортів. На сьогоднішній день «абортний туризм» з Польщі став реальним соціальним явищем в прикордонних з Польщею областях України та Білорусії. Очевидним соціально-економічним «мінусом» подібного явища видається те, що медицина рідної держави при цьому втрачає належні їй гроші в «кишенях» сусідніх країн. Для прикладу, коли Україна за кількістю абортів посідала у світі 3 місце, то Польща – 94. Тут відчутний вплив саме церкви, яка категорично висловлюється проти абортів, створює чимало інституцій для збереження життя дитини і материнства, планування родини.

22 вересня 2010 р. у м. Київ в рамках IV Національного конгресу з біоетики за сприяння Національної академії наук

України, Міністерства охорони здоров'я України та Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій відбувся Симпозіум «Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності», в якому взяли участь науковці, медики, представники влади та державних інституцій, релігійних та громадських організацій. За результатами Симпозіуму, учасники засвідчили єдність позиції про цінність людського життя з моменту зачаття. Найбільш вагомими аргументами були наступні:

1. Лише за даними офіційної статистики в Україні у 2009 році було зроблено більш ніж 180 тисяч абортів, а за усі роки незалежності – біля 8 млн. абортів (згідно неофіційних даних – біля 30 млн.). З огляду на це Україна має невинуватно високий рівень застосування практики штучного переривання вагітності, що є окремою проблемою в умовах демографічної кризи в Україні.

2. Згідно з прогнозом демографічного розвитку України на період до 2050 року, розробленого фахівцями Інституту демографії та соціальних досліджень НАН, очікується, що до цієї дати населення України може скоротитися з 45,8 млн. до 36 млн. осіб.

3. Штучне переривання вагітності – це один із найбільш значних чинників розладу здоров'я жінки: безпліддя, не виношування вагітності, запальні хвороби статевих органів, порушення менструального циклу, а також серйозних порушень психічного здоров'я. Штучне переривання вагітності і пов'язані з ним ускладнення призводять майже до кожної десятої втрати у показнику смертності, пов'язаної з вагітністю та пологами.

4. Сучасні досягнення науковців та лікарів свідчать про те, що з моменту зачаття створюється організм людини з власним абсолютно індивідуальним генетичним кодом, набором хромосом, транскрипцією ДНК та синтезом білків. [7]

Слід зазначити, що учасники вищезазначеного Симпозіуму відзначили саме цінність людського життя з моменту зачаття, однак не виключають можливості проведення абортів, скоріше учасники акцентують увагу на збереженні вагітності та заохочення жінок до материнства.

Подібне зараз відбувається і в Україні. До того ж, не усі священники мають право давати розгрішення для жінок, які зробили аборт. Отець УГКЦ Орест Фредина зазначив: «Цей гріх настільки важкий, що він є завжди задержаний для єпископа. Майже кожен адміністратор храму має благословення від єпис-

копа відпустити цей задержаний гріх. Дають розгрішення у часі Великодньої сповіді усі священники. Але мусить бути для цього підстава. Для того, щоб людина отримала прощення за цей гріх, заплачена дорога ціна – Кров Ісуса.» [1].

Законодавча політика держави у формі правових норм, що регламентують переривання вагітності, визначається, як правило, економічними, соціально-демографічними умовами, а також релігійними і етичними установками. Так, рання християнська і ісламська культури засуджували штучне переривання вагітності тоді, коли появлялися перші рухи плода, але не заперечували її в ранні строки [3, с. 2].

Як зазначає Фролова О.Г., ще у ХХ ст. виникло питання про прийняття ліберальніших законодавчих норм щодо штучного переривання вагітності, тому що високий рівень материнської смертності від нелегальних абортів і народження небажаних дітей стали соціальною проблемою в суспільстві [4, с. 119].

Прихильники тієї позиції, що жінка має право на вільний вибір виношувати плід або ні, аргументують її документами та публікаціями Міжнародної федерації планування сім'ї. Так, Р. Абдуєва відзначає, що питання про проведення абортів – це частина питання щодо репродуктивного здоров'я, репродуктивного вибору та репродуктивних правах людини. Репродуктивне здоров'я відображає дуже важливий аспект здоров'я взагалі та передбачає: а) здатність провадити потомство; б) вільне прийняття рішень у цій сфері; в) безпечне статеве життя. Репродуктивний вибір – це прояв моральної автономії особистості у питаннях сексуальності та дітонародження. Репродуктивні права покликані створити соціальні передумови для забезпечення репродуктивного здоров'я. [5]

Аналізуючи аборт з морально-етичної та філософської точки зору, слід зазначити, що це багатогранна і складна проблематика морально-психологічного вибору конкретної людини. Історичний досвід вирішення проблеми абортів в нашій країні приводить нас до висновків, що це приводить до відсутності результатів, а інколи і до виникнення ще й її негативних наслідків.

Народжуваність в рамках діючої заборони на аборти, всупереч очікуванням, не підвищується. Зате збільшується число «позалікарняних», кримінальних абортів і, як наслідок, материнська смертність, безплідність.

Для того, щоб до кінця зрозуміти сутність подібної закономірності, необхідно усвідомити одну просту істину. А полягає вона в тому, що заборона абортів не вирішує проблеми потреби сім'ї в певній кількості дітей. Табу на аборти лише заганняє ці проблеми в протиправне русло, але не веде до більш повної реалізації потреби в дітях, і тим більше, не збільшує саму потребу в дітях. Вимагати заборони абортів в умовах соціально зумовленої потреби кожної сім'ї в певній кількості дітей - нонсенс. Ясно, що заборонити подібну потребу неможливо. Це рівнозначно повному позбавленню волі, перетворенню суспільства в «демографічну в'язницю», примушують (практично завжди безрезультатно) до дітородіння. Заборона абортів також безсилий в підвищенні народжуваності, як і примус до народження трьох і більше дітей за допомогою штрафів або щось гірше. Не можна поставити міліціонера біля подружньому ліжку. Зрештою не можна змусити любити людей, в тому числі дітей, любити Бога, бути чесним і справедливим - не можна примусити до добра допомогою насадження зла. [6]

Очевидним результатом, який неминуче проявляє себе разом з накладенням заборони на аборти, виявляється у збільшення кількості кримінальних абортів разом з такими суспільно – небезпечними наслідками для репродуктивного здоров'я жінок – як безпліддя.

Дійсно, як показує практика, незаконні аборти є невід'ємною складовою заборони абортів на рівні закону. При цьому важливо пам'ятати, що аборт – це хірургічна операція і, як всяка операція, таїть в собі той чи інший ризик. Який би не був досвідчений хірург, якою б технікою він не володів, нещасний випадок при аборті завжди можливий. Таким чином, аборт, вироблений навіть кваліфікованим хірургом в лікарняній обстановці при дотриманні всіх правил знезараження, може несприятливо позначитися на здоров'ї жінки. Однак, якщо в подібних умовах благополучний результат абортів максимально забезпечується, а ступінь ризику завжди буде прагнути до мінімуму, то аборт, який робиться поза лікувальних установ неосвіченими людьми, таємно, в антисанітарній обстановці, при (часто) відсутності спеціальних інструментів або ж недостатньо знезаражених інструментами, становить пряму загрозу здоров'ю і навіть життю жінки.

В ситуації ж, коли аборти законно дозволені, у вагітної жінки немає ніяких підстав звертатися до допомоги неосвічених осіб при бажанні перервати вагітність, і вона не повинна вдаватися до абортів поза лікувальним закладом.

Головною метою якого було продемонструвати те, що поряд з філософськими аргументами на виправдання абортів існують (і можливо навіть мають не меншу силу) аргументи і зовсім іншого роду.

*Ми не розділяємо точку зору, згідно з якою, необхідно **категорично заборонити** проведення абортів. Вважаємо, що це приведе: а) до збільшення нелегальних (по суті кримінальних абортів); б) до збільшення кількості покинутих дітей, які в подальшому будуть дітьми-сиротами; в) до обмеження волевиявлення самої жінки, оскільки на законодавчому рівні це питання не вирішено; г) до створення загрози життю та здоров'ю жінки, оскільки існують медичні показання, згідно з якими, вагітність проти показана*

Якщо аналізувати підстави для заборони абортів в Україні, то можна зробити висновок, що прихильники цієї позиції вважають, що продукт зачаття, ембріон або плід мають таке ж саме право на життя, як і будь-яка людина. Звідси випливає, цей продукт зачаття (ембріон, плід) вже з самого його початку існування потребує правового захисту, аналогічному людині, яка вже з'явилася на світ та може існувати поза утробою матері. Саме таким чином можна підвищити рівень народжуваності, стабільний ріст економічних показників, оскільки ріст виробництва і добробут залежать від народження дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фредина О. «Аборт для української жінки - це звичне явище.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/932621.html>
2. Всеукраїнська конференція «Аборт. Заперечення права на життя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ucu.edu.ua/research/conferences-and-eminars/2005/abortionconference-5/>
3. Гоголь Ю. В. Правове регулювання штучного переривання вагітності: проблемні питання / Ю. В. Гоголь // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ – 2008. – № 3. – С. 1–9.

4. Фролова О. Г. Аборт (медико-социальные и клинические аспекты) / О. Г. Фролова и др. – М. : Триада – Х, 2003. – 160 с.

5. Абдуева Р. Морально-этические аспекты проблемы искусственного аборта [Електронний ресурс] / Р. Абдуева. – Режим доступу : <http://www.herpser.ru/abortion/ob/moral.htm>

6. Антипова Н. Д. Аборт как этическая проблема: дис. ... кандидата фил. наук: 09.00.05. / Антипова Н. Д. – М., 2005. – 120 с.

7. Резолюція Симпозіуму «Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wolua.org/ua/news/symposium-2010.html>

8. Основи законодавства про охорону здоров'я : Закон України № 2801-XII від 19 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19

Исследована норма об уголовной ответственности за незаконное производство аборта в Украине. Рассмотрена проблема аборта с точки зрения морали, этики, философии. Сделаны выводы о невозможности полностью запретить проведение аборт в Украине.

Ключевые слова: аборт, морально-этическая проблема, незаконное проведение аборта, церковь и аборт.

Investigated the rate of criminal liability for illegal abortion in Ukraine. The problem of abortion in terms of morality, ethics, and philosophy. The conclusions about the inability to ban abortion in Ukraine.

Keywords: Abortion, moral and ethical issues of abortion, illegal abortion, church and abortion.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2014
